

ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Калініна Г.М.,

науковий співробітник

Відділу економіки та управління

загальною середньою освітою

м. Київ, Україна

Проблема булінгу в освітньому середовищі України викликає реальне занепокоєння, оскільки образи й приниження, знущання та цькування серед здобувачів освіти вже фактично стали буденною справою. На жаль, навіть під час російсько-української війни, можна побачити з різних інформаційних джерел (телебачення, Інтернет та ін.) сюжети/ролики (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jahL1ceZG9g>; URL: <https://tsn.ua/video/video-novini/novini-ukrayini-chomu-batki-b-yut-svoyih-ditey-i-yak-vchasno-rozpoznati-domashnye-nasilstvo.html>) з відвертими сценами фізичних знущань (булінгу) як у закладах освіти чи поза ними. Це й не дивно, бо найбільше булінг прослідковується в домашньому й освітньому середовищі, де діти проводять значну частку свого повсякденного життя.

Загалом, булінг (цькування) (*від англ. to bull – переслідувати, задиратися, знущатися, змушувати погрозами*) – це небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до знущання та цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили (*за визначенням ЮНІСЕФ*) (URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/2886/file/Bulling_system.pdf).

Найчастішими причинами булінгу є: фізичні вади чи зовнішній вигляд підлітків, переконання, особливості поведінки (замкненість чи настирливість), несприйнятливі соціальні звички, хвороби, некомунікабельність і труднощі в навчанні, специфічні прояви в поведінці (імпульсивність, гіперактивність) та міжособистісній взаємодії, а також інші різні життєві (соціальні)

обставини тощо. Зазнають агресії через приниження й залякування діти сором'язливі, спокійні, із взірцевою поведінкою, а також діти, які, в силу різних життєвих обставин, «замкнуті в собі»/«закриті для спілкування». Зазначений перелік причин виникнення булінгу не є вичерпним та, в жодному випадку, не є підставою для цієї делінквентної поведінки.

В Україні з 2000-х років розпочалося визнання на державному рівні в закладах освіти проблеми булінгу з висвітленням в інформаційному полі. З 2008 - по 2019 роки органами публічної влади різних рівнів проводився щорічний Всеукраїнський тиждень права ([URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149/2008#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149/2008#Text)) для підвищення рівня правової культури населення та інформування громадян щодо їхніх конституційних прав й обов'язків, можливостей їх реалізації та захисту. Також проводилися тематичні заходи інформаційного, освітнього та пізнавально-виховного характеру в навчальних закладах, закладах культури (семінари, прес-конференції, тренінги, лекції, соціальні проєкти та програми) із залученням громадських організацій ЗМІ, відомих діячів країни, освітні Інтернет-платформи тощо.

Окрім цього, в 2018 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII ([URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19)), який набув чинності 19 січня 2019 року. Цим Законом закладено основні важелі й інструменти для профілактики, боротьби та протидії цькуванню в сфері освіти шляхом всебічної взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу. Також ним сформовано умови створення безпечного освітнього середовища, в якому серед дітей та молоді відсутні прояви булінгу в жодній формі [3].

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень (актуальна статистика станом на 13 травня 2021 року) фактично за більше ніж 3 роки, суди розглянули понад 900 справ щодо булінгу. При цьому, кожна третя справа була відправлена на доопрацювання до органів Національної поліції, інша частина справ була закрита за відсутністю складу правопорушення або у

зв'язку зі спливом строку позовної давності. Також багато нарікань по справах щодо змісту протоколів, які є одними з найважливіших доказів, що досліджує суд. Це є показником неналежного рівня кваліфікації та знань положень законодавства представниками правоохоронних органів, які займаються розслідуванням відповідних справ [4].

Тож, позитивним моментом в подоланні проблеми булінгу є те, що цю проблему визнано на законодавчому рівні та закріплено відповідальність за цькування учасника/ів освітнього процесу, а показники вищезазначених статистичних даних можна віднести до негативних моментів, які потрібно вирішувати, залучаючи всі можливості та аспекти для комплексного їх подолання.

Наприклад, аналізувати, адаптувати й враховувати міжнародний досвід запобігання й протидії булінгу в школах при розробці нормативно-правових актів та їх практичному впровадженні в сфері освіти України. Так, одним із вдалих прикладів боротьби з булінгом є досвід Японії. На початок 2018 року Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії (надалі - Міністерство) розпочало пілотну програму «Шкільний юрист», яка мала на меті вирішити проблеми боротьби з булінгом (цькуванням), знущаннями, прогулами та полегшити навантаження на вчителів [1]. Сама ідея створення дослідницького проєкту «Шкільний юрист» була вперше запропонована в Японії в 2013 році в рамках здійснення реформи освіти, а проєкт вперше був втілений через три роки в префектурі Міє. В початкові й неповні середні школи цієї префектури були направлені адвокати з лекціями від Японської федерації асоціацій адвокатів. У межах зазначеної програми, для вирішення спірних питань, юрисконсульти/адвокати надавали консультації для вчителів, учнів, батьків, проводили семінари, читали лекції з обговоренням конфліктних ситуацій та прикладами реальних знущань за допомогою практичних кейсів.

Окрім цього, активно напрацьовувалися й постійно оновлювалися навчальні матеріали для вчителів на основі рекомендацій юрисконсультів. За результатами впровадження проєкту, через

рік було проведено анкетування серед учнів, яке показало, що кількість дітей, які відповіли на запитання: «Я чітко розумію, що таке знуцання» зросла з 65,7 % до 90 %, а кількість учнів, хто відповів: «Є речі, які я можу зробити, щоб запобігти знуцанням» зросла з 46,2 % до 66,5 %. З огляду на позитивний результат, Міністерство на початку 2017 року збільшило кількість шкіл-учасників пілотної програми «Шкільний юрист», приблизно до 40 початкових і середніх шкіл, а згодом (кінець 2017-2018 років) діяльність програми була розширена на префектуру Оіта й місто Міно у префектурі Осаки.

З 2018 року в програмі «Шкільний юрист» окрім початкових та неповних середніх шкіл і ЗВО брали участь і державні дитячі садочки. Директори та вчителі/викладачі закладів освіти та батьки/опікуни учнів мали змогу особисто розмовляти з юрисконсультами по телефону й отримувати відповідні консультації. У середньому, за рік, префектурами проводилося близько 100 консультацій. Як показує практика, підтримка професійних юристів у вирішенні суперечок ефективна, оскільки сприяє налагодженню конструктивного діалогу усіх сторін конфлікту, зниженню ризиків звернення батьків учнів до суду, дотримання школами об'єктивності й нейтралітету у конфліктних ситуаціях [2].

Такий зарубіжний досвід проведення профілактичних заходів у вирішенні булінг-конфліктів і спірних ситуацій у державних школах, ЗВО та дитячих садочках можна розглядати як прийнятний варіант для впровадження в закладах освіти в Україні. Зрозуміло, наразі, російсько-українська війна триває понад 10 місяців й реальний стан економічної ситуації в Україні не сприяє фінансуванню сфери освіти в державі повною мірою. Але шляхом аналізу та адаптації позитивного зарубіжного досвіду, розроблення та впровадження освітніх програм й проектів в Україні, можна покращити освітній процес у майбутньому, що сприятиме створенню безпечних умов для здобувачів освіти.

Наприклад, адміністрація закладу освіти у рамках протидії булінгу й насильству може співпрацювати із фахівцями з питань права (юристи/юрисконсульта/адвокати) з метою проведення

онлайн лекцій, семінарів, заходів, бесід, форумів, практичних занять (аналіз/розбір певних ситуацій тощо) на безоплатній та добровільній основах. Є можливість долучати до безоплатних правових навчально-роз'яснювальних бесід/лекцій/консультацій з зазначеної тематики на добровільних партнерських засадах батьків учнів, які є практикуючими фахівцями з правових питань.

Також, разом із шкільним психологом, можна організувати заходи для дітей, із залученням батьків з фахом психолога або практикуючих приватних психологів (на безоплатній/ платній) основі для подолання проблеми булінгу серед школярів шляхом організації лекцій/бесід/практичних занять/тренінгів, наприклад з метою розвитку у здобувачів освіти умінь відстоювати особисті кордони й впевнено, ввічливо й з гідністю говорити «Ні».

Можлива співпраця з фахівцями Центру безоплатної допомоги (URL:<https://www.legalaid.gov.ua/kliyantam/poshuk-najblyzhchogo-tsentru-ta-dystantsijnuh-punktiv/>), який утворений Міністерством юстиції України, та надає безоплатні консультації, роз'яснення та іншу правову допомогу усім зацікавленим. Серед іншого, фахівці цього Центру також активно провадять просвітницьку діяльність у сфері протидії та боротьбі цькуванню серед молоді й активно співпрацюють із закладами освіти України (URL: <https://www.legalaid.gov.ua/page/1/?s=%D0%B1%D1%83%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3&from&to#038;from&to>). Вони зокрема надають поради для використання адміністрацією школи, вчителями, шкільним психологом, батьками, учнями дидактичних та розвивально-навчальних матеріалів у форматі онлайн лекцій, курсів, семінарів з протидії булінгу, насильства та цькуванню тощо.

Також, фахівці Київського молодіжного центру (URL: <https://kuc.org.ua/>) розробили спеціальний проєкт із протидії булінгу для допомоги освітнім закладам країни, який містить поради експертів для захисту себе та протидії цькуванню та насильству (URL:<https://dnipr.kyivcity.gov.ua/news/19819.html>).

Цікавим є безкоштовний та вільний у онлайн доступі відеокурс для здобувачів освіти із практичними порадами «Протидія

булінгу серед молоді», який був створений громадською молодіжною організацією «Християнська асоціація YMCA» у межах конкурсу молодіжних проєктів за підтримки управління молоді та спорту Львівської облдержадміністрації. Цей курс складається з 10 відеороликів, що надають інструментарій допомоги підліткам захищатися від булінгу, розвивати лідерські й комунікативні навички, уміння захищати себе у різний спосіб, але дотримуючись норм моралі та права (URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLXJmQIFLql3ihzBe9E7QU0YHVBwbH201t>).

Підсумовуючи, треба зазначити, що булінг (цькування) в освітньому середовищі має різний характер і природу, проявляється у вигляді одноразових чи систематичних дій насильницького характеру, що «вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або інших учасників освітнього процесу» та призводить до значних соціальних і психологічних наслідків, заподіює шкоду психічному або фізичному здоров'ю особи. Наслідки насильства впливають на психічне, моральне й фізичне здоров'я учасників конфлікту, а також на найближче їх оточення та життя за межами освітнього закладу.

Тому важливо зазначити, що сьогодні в закладах освіти питання протидії насильству та булінгу вже стає основним, як і питання просвітництва. При цьому, партнерська співпраця на людиноцентристських довірчих засадах професійних юристів із закладами освіти в Україні позитивно вплине на налагодження просвітництва в боротьбі з булінгом (цькуванням) і допоможе підтримувати конструктивний діалог, об'єктивність та нейтралітет в конфліктних ситуаціях усіма суб'єктами освітнього процесу.

Література:

1. Проблемы в школе, советы юристов. Представлено Советом по образованию округа Токио / Минато. 2018. URL: <https://www.nikkei.com/article/DGXMZO28540720U8A320C1CC0000/>.
2. Калініна Г.М. Запобігання булінгу у школах Японії як стратегія партнерства. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/10/Lutsk_050922.pdf.

3. Малюга М.М. Антибілінгова стратегія в закладах освіти.
URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/11/IF_2810-22.pdf.

4. Переріслянська територіальна громада. URL: <https://pere-rislyanska-gromada.gov.ua/news/1621582625/>.

УДК 616-031.84

Медицині науки

ХАРАКТЕРИСТИКА М'ЯЗОВОЇ СИЛИ ТА СУЧАСНА
РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З УРАЖЕННЯМ
СПИННОГО МОЗКУ

Каріна Д.С.,

студентка 4 курсу

III медичного факультету

Стельмах А.В.,

студентка 2 курсу

I медичного факультету

Фомін В.С.,

студент 2 курсу

II медичного факультету

Кузьміна Д.О.,

студентка 5 курсу II факультету

Х'юз З.,

студентка 2 курсу 3 факультету

Фірузей Р.А.,

студент 2 курсу IV факультету

Харківський національний

медичний університет

м. Харків, Україна

Ключові слова: *спинний мозок, м'язи, терапія, м'язова сила.*

Актуальність. Травматизація спинного мозку (СМ) є однією з найпоширеніших причин ураження м'язової тканини, яке проявляється зменшенням силових та активаційних характеристик м'язів та не має 100% гаранту реабілітації, тому потребує детального вивчення цієї проблеми та пошук сучасних методів